

Priporočila za postopno uvedbo nove akreditacijske sheme

Verzija sprejeta v projektni skupini 16.09.2010

» Pooblaščen muzej je muzej, vpisan v razvid, ki je pridobil pooblastilo za opravljanje državne javne službe muzejev .....

Država sofinancira državno javno službo v pooblaščenem muzeju v obsegu iz prejšnjega odstavka, vendar največ v višini 80 odstotkov vseh stroškov delovanja muzeja.« (ZVKD, IX, 3, 93. člen)

» 'Upravljanje' je izvajanje nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bila stvar razglašena za spomenik, in obsega predvsem vodenje in organiziranje vzdrževanja, uporabe, dostopnosti, predstavitve javnosti in spremljanje stanja.« (ZVKD, I, 3, 37. člen)

» Država načrtuje, gradi in vzdržuje javno kulturno infrastrukturo v lasti države, lokalne skupnosti pa javno kulturno infrastrukturo v lasti lokalne skupnosti.« (ZUJIK, 71. člen)

» Slovenski muzejski sektor mora posodobiti ureditev financiranja na osnovi kazalcev uspešnosti, ki so tesno povezani z minimalnimi standardi, določenimi v akreditacijski shemi. To lahko poteka v obliki postopkov posvetovanja med financerji (lokalne skupnosti, vlada) in muzeji, na katerih bodo skupaj sprejeli določena merila uspešnosti in ustrezne postopke za njihovo spremljanje.« (Evalvacija slovenskih muzejev 2009)

» Proces vzpostavitve nove akreditacijske sheme mora biti plod odprtega sodelovanja med udeleženci iz vsega slovenskega muzejskega sektorja. Okvir in podrobnosti morajo biti vzajemno dogovorjene in transparentne. Priporočljivo je tudi posvetovanje z vsemi javnimi financerji in njihovo vključevanje v proces oblikovanja sheme, ker bo shema tesno povezana z merili javnega financiranja; nova akreditacijska shema bo dejansko služila kot zdrava osnova za učinkovito dodeljevanje javnih sredstev.« (Evalvacija slovenskih muzejev 2009)

» 'muzej' je stalna organizacija v službi družbe in njenega razvoja, ki je odprta za javnost in ki zbira, ohranja, dokumentira, preučuje, interpretira, upravlja in razstavlja dediščino ter posreduje podatke o njej z namenom razvijati zavest o dediščini, širiti vedenje o njenih vrednotah in omogočati uživanje v njej.''' (ZVKD, I, 3. člen, 17, 2008)

1. Uvod

Izsledki evalvacije muzejev 2008 so pokazali dokaj problematično podobo uspešnosti slovenskih muzejev. Veljavni sistem točkovanja, ki se uporablja za ocenjevanje muzejskih storitev po merilih financiranja, ne odraža raznolikosti muzejskih funkcij in tudi ni povezan z merljivimi kazalci uspešnosti. Zahteve in merila, navedena v razvidu muzejev in sistemu pooblastil, se zdijo nejasna, nepreverljiva oz. nemerljiva in odločanje o dodelitvi javnih sredstev muzejem in o njihovi višini ni bilo dovolj transparentno.

Za vladno iniciativo, da izboljša kakovost v javnem storitvenem sektorju je oblikovanje poklicnih muzejskih standardov z enotno terminologijo in z merljivimi kazalci uspešnosti nadvse nujna prioriteta.

Poročilo o evalvaciji slovenskih muzejev, objavljeno 2009, je dobra osnova za to iniciativo, zlasti glede oblikovanja konkretnih in merljivih standardov; hkrati pomaga oblikovati nov sistem financiranja, ki naj bi bil transparenten v postopkih odločanja, dovolj prožen za muzeje, da jim pomaga izboljšati raven uspešnosti in tudi tako preverljiv, da bodo javni financerji lažje ocenjevali učinkovitost uporabe dodeljenih sredstev.

Po prvem sestanku projektne skupine 23.6.2010 so bili za novo akreditacijsko shemo sprejeti naslednji cilji:

- »enostavnejša« in transparentna akreditacijska shema
- manj zapletena poročila, poenotena oblika poročil
- prožni sistem ocenjevanja posameznih prijaviteljev
- spletna aplikacija za redne in druge evalvacije

2. Sprejeti dogovori in potek dela

Pred drugim sestankom projektne skupine 16.09.2010 smo pripravili naslednje dokumente:

- Kulturagenda je pripravila izčrpen osnutek standardov (daljšo verzijo) za obravnavo z delovno skupino.
- Dokument smo revidirali in ga skupaj s slovarčkom in orisom proračuna poslali vsem članom projektne skupine pred sestankom 16.09.2010.
- Poleg tega je Kulturagenda pripravila **preglednico standardov in kazalcev uspešnosti** in **povzetek priporočil** za obravnavo s člani projektne skupine.

Na sestanku projektne skupine 16.09.2010 so člani sprejeli tristopenjsko akreditacijsko shemo za muzeje, ki se prijavijo za javno financiranje:

- razvid muzejev (I. stopnja)
- minimalni standardi za začasno akreditacijo (pogojna pridobitev pooblastila – II. stopnja)
- minimalni standardi za polno akreditacijo (podelitev pooblastila – III. stopnja)

Projektna skupina je tudi sprejela predlog, da se morajo vsi muzeji prijaviti za akreditacijo, ne glede na njihov sedanj status financiranja. To pomeni, da morajo tudi državni muzeji opraviti iste postopke.

3. Vloga akreditacije

Akreditacija potrjuje, da ustanova dosega raven uspešnosti, ki je v skladu s sprejetimi minimalnimi standardi iz akreditacijske sheme. Razprave o muzejskih standardih niso nič novega v Sloveniji, vendar so se druge države, npr. VB, ZDA ali Nizozemska, več let ukvarjale s kazalci uspešnosti in izdelale akreditacijske sheme, ki jih je po izčrpnem posvetovanju v obliki pogovorov, seminarjev in delavnic sprejel celotni muzejski sektor. Pri tem moramo omeniti, da so se vse te sheme sčasoma spremenile, kar pomeni, da je akreditacijska shema tako rekoč delovni dokument, ki ga je treba redno ocenjevati.

Vse druge pomembne obstoječe akreditacijske sheme, ki smo jih raziskali, niso povezane z neposrednim javnim financiranjem. V Sloveniji je razprava o vezavi javnega financiranja na muzejske standarde postala občutljiva tema.

3.1 Predpogoji

Za novo akreditacijsko shemo je ključnega pomena, da najprej opredelimo zakonski okvir, ki določa vse obveznosti in odgovornosti, zlasti ustanoviteljev in lastnikov muzejev. Za razvoj kodeksa minimalnih standardov moramo razlikovati med:

- a. predpogoji (vključno z zakonskimi predpisi) za prijavo; to so npr. ustanovitveni akt ali imenovanje upravnega organa, pogodbe med financerji in sofinancerji, zagotovitev primernih depojskih in razstavnih prostorov ter zavarovanje, vzdrževanje in vrednotenje zbirk in stavb
- in

- b. sprejetimi standardi, ki pomagajo meriti in spremljati, kako muzeji dosegajo svoje cilje na podlagi sprejetih politik in presojsati njihovo delovanje s pomočjo kazalcev uspešnosti.

Za učinkovito upravljanje muzeja ali javne službe morajo biti izpolnjeni vsi predpogoji. Poleg tega morajo postopki financiranja spoštovati veljavni zakon, a hkrati zagotoviti:

- sprejetje ustanovitvenega akta
- pravila in postopke za imenovanje članov uprave in zaposlitev direktorja
- primeren proračun za delovanje muzeja (podrobni izračun je v ZUJIK, III, členi 27, 31 in 129)
- primeren nadzor muzeja (s strani Ministrstva za kulturo in/ali občine) in sistem in postopke poročanja
- da vlada sprejme in objavi sistem odškodnine za zbirke (vrednotenje zbirk)
- navodila za akcesijo in deakcesijo

3.2 Koristi

Glavne koristi akreditacijske sheme za muzeje so možnost, da se prijavijo za projektno financiranje (razvid) in/ali da od vlade prejemaajo do 80% operativnih sredstev. Druge koristi so:

- nadaljnja profesionalizacija muzejskega sektorja
- redna evalvacija storitev
- pomoč, čim muzeji določijo, na katerih področjih je izboljšanje možno
- primerjalne analize dosežkov z drugimi sodelujočimi muzeji
- promoviranje odličnosti in najboljših praks
- da muzeji pritegnejo širšo publiko

4. Postopek izvedbe

Postopek izvedbe ima tri stopnje, ki jih opisujemo v nadaljevanju. Zaradi preglednosti prilagamo tudi grafično predstavitev.

4.1 Proces razvoja standardov

Poklicni standardi so nujni za doseganje storitev visoke kakovosti. V času razvoja standardov je pomembno upoštevati, da je vsak muzej po svoje edinstven, ima posebne zbirke, različne vire, različno poslanstvo in služi različni publiki. Zaradi te pestrosti moramo muzejske standarde opredeliti z določeno mero prožnosti.

4.1.1 Sprejetje enotne terminologije

Ena izmed kritičnih opomb na evalvacijo slovenskih muzejev 2008 je bila, da so muzeji imeli probleme z razumevanjem dela terminologije. Zaradi tega smo se odločili, da v sodelovanju s projektno in delovno skupino najprej izdelamo jasno in jedrnato terminologijo strokovnih muzejskih pojmov.

Kulturagenda je izdelala izčrpen slovarček te terminologije.

Priporočilo:

Projektna skupina mora ta **slovarček** oblikovati do konca in ga sprejeti.

4.1.2 Strinjanje z minimalnimi standardi:

Ker sta oba sistema (razvid in pooblaščen muzeji) uveljavljena, se je delovna skupina strinjala - odločitev je podprla tudi projektna skupina - da ostaneta v veljavi, vendar ju je treba popraviti v skladu z nujnimi potrebami muzejskega sektorja kot celote.

Seznam minimalnih standardov smo obravnavali na sestanku projektne skupine 16.09.2010 in oblikovali smo priporočila o tem, kako bi standarde povezali z ustreznimi stopnjami.

Priporočilo:

Vsi muzeji in drugi vpleteni, npr. občine, morajo biti vključeni v proces razvoja standardov.

4.1.3 Sprejemanje kazalcev uspešnosti:

Zavedati se moramo, da je sprejetje minimalnih standardih predpogoj za odločanje o kazalcih uspešnosti.

Kazalci uspešnosti so kvantitativna in kvalitativna orodja in jih je treba izdelati za vsako funkcijo muzejskega dela. Nekatere kakovostne meritve takoj pokažejo podobo (ne)uspešnosti, vendar bodo koristi kvantitativnih meritev uresničene šele s primerjavami uspešnosti v daljšem časovnem obdobju.

Kazalci uspešnosti morajo biti:

- poenoteni

- jasni
- primerljivi
- izčrpni
- preverljivi

Priporočilo:

Za vse sprejete minimalne standarde mora projektna skupina določiti posebne kazalce uspešnosti.

4.2 Proces razvoja akreditacijske sheme

Nova akreditacijska shema zahteva skrbno obravnavo in jo je treba razviti v tristopenjsko shemo tako, kot predlaga projektna skupina. Vsaka stopnja zahteva posebne minimalne standarde in kazalce uspešnosti, ki jih mora muzej izpolniti:

- razvid (I. stopnja)
- začasna akreditacija/pogojna pridobitev pooblastila (II. stopnja)
- polna akreditacija/podelitev pooblastila (III. stopnja)

Status začasne akreditacije je namenjen muzejem, ki ne izpolnjujejo vseh standardov za polno akreditacijo, vendar imajo možnosti in sposobnosti, da vse zahtevane pogoje izpolnijo v roku treh let.

Priporočila:

Pred uvedbo učinkovite akreditacijske sheme je treba preučiti naslednje zadeve in sprejeti odločitve glede njih:

- sprotno vključevanje muzejev v proces odločanja projektne skupine, ker so muzeji potem poleg financiranja seznanjeni tudi z drugimi koristmi akreditacije
- prožni postopki , ki upoštevajo zelo različne okoliščine, v katerih delujejo muzeji
- po potrebi razprava o različnih shemah za majhne, srednje in velike muzeje
- sistem svetovanja za muzeje, ki standardov ne morejo izpolniti v celoti (preverjanje potenciala / analiza SWOT)
- osnovna shema za oblikovanje posameznih politik (glej seznam minimalnih standardov in kazalcev uspešnosti)

4.3. Prijava in ocenjevanje

Hkrati z oblikovanjem akreditacijske sheme je treba opredeliti postopke prijave in ocenjevanja prijav.

Priporočila:

Predlagamo, da ministrstvo imenuje:

- **akreditacijski odbor** s sestavo, ki odraža raznolikost slovenskih muzejev
- **skupino za ocenjevanje prijav**

4.4. Poročanje in redna evalvacija

V interesu tako muzejev kot ministrstva je, da preoblikujejo obstoječi sistem poročanja in letni postopek prijave.

Priporočila:

Za izboljšanje sistema poročanja predlagamo:

- razvoj spletne aplikacije za (samo)evalvacijo, ki ga muzeji lahko uporabljajo za postopek prijave in za poznejše letne evalvacije
- razširitev revizije na upravljanje zbirk in muzejske storitve
- primerjalne analize (od minimalnih do dobrih in najboljših praks)
- sprotno revidiranje sheme

5. Najpomembnejše prioritete

Naslednja priporočila izpostavljajo pomen odločitev in pobud Ministrstva za kulturo. Brez njih novi akreditacijski sistem ne more biti uspešno uveden.

Priporočilo 1

Nova struktura proračuna, ki jo je izdelala finančna delovna skupina, je predpogoj za uveljavljanje kazalcev uspešnosti.

- *Ministrstvo naj uzakoni novo strukturo proračuna (glej ZUJIK, II, 27. člen)*

Priporočilo 2

Pomembno je zlasti, da ima vlada kot sofinancer natančno izdelane pogodbe, ki podrobno navajajo obseg in odgovornosti.

- *V razvojni proces akreditacijske sheme je treba vključiti občine (ustanovitelje/lastnike muzejev)*
- *Ministrstvo naj revidira obstoječe pogodbe ali skleni nove pogodbe z lastniki muzejev (z občinami), ki morajo vsebovati:*
  - *podrobnosti o upravljanju in odgovornostih svetov*
  - *višino financiranja in odgovornosti*
  - *izjavo o nujnih projektih prenove ali adaptacije za stavbe ali notranje prostore*
  - *zagotovitev zadostno velikih in tehnično primerno opremljenih depojev*
  - *dodelitev subvencij do treh let (za lažje dolgoročno načrtovanje)*

Priporočilo 3

Ministrstvo za kulturo naj potrdi predlagano strukturo in postopke akreditacijske sheme.

- *Ministrstvo naj imenuje akreditacijski odbor ali zadolži projektno skupino za oblikovanje podrobnih postopkov prijave*

Priporočilo 4

Državni muzeji so izpolnjevati minimalne standarde in se prijaviti za akreditacijo.

- *Vsi muzeji (tudi državni) se morajo prijaviti za akreditacijo.*

Priporočilo 5

Za uvedbo nove akreditacijske sheme je nadvse pomembno, da muzeji razumejo vsa pravila in predpise.

- *Delavnice s slovenskimi muzealci o problematiki muzejev in razvijanju politik, npr. za upravljanje zbirk, uporabo zbirk, program usposabljanja prostovoljcev, segmentacijo trga, izobraževanje itd.*

Priporočilo 6:

- *Časovni okvir za novo akreditacijsko shemo je treba dopolniti in ugotoviti, kaj vse je potrebno za uvedbo*

Priporočilo 7:

Nova akreditacijska shema zahteva skrbno spremljanje in koordinacijo.

- *Razvoj in kasnejše spremljanje sheme naj bi koordinirala Služba za premično kulturno dediščino in muzeje.*

Priporočilo 8:

- *Ministrstvo naj bi sprejelo odločitev o zavarovanju in/ali sistemu odškodnine za zbirke*

Priporočilo 9:

- *Ministrstvo naj bi sprožilo nov pristop za proces dokumentiranja v vseh slovenskih muzejih*